

Sygn. akt XVII AmA 29/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta de Heij - Kaplińska

Protokolant: stażysta Dagmara Szczepańska

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2016 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z odwołania (...) spółki jawnej z siedzibą w B.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek odwołania od decyzji częściowej Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 31 grudnia 2014 r. Nr (...)

I. uchyła zaskarżoną decyzję w punkcie 9 (dziewiątym),

II. oddala odwołanie w pozostałej części;

III. zasądza od (...) spółki jawnej z siedzibą w B. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360,00 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Jolanta de Heij - Kaplińska

XVII AmA 29/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 grudnia 2014 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej jako „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”) działając na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm., dalej również jako „uokik”) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i art. 104 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm., dalej również jako „k.p.a.”) – po przeprowadzeniu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko (...) spółka jawna z siedzibą w B. uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów działania (...) spółka jawna z siedzibą w B. polegające na:

1. niepodawaniu w umowach o kredyt konsumencki informacji o całkowitej kwocie do zapłaty, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

2. niepodawaniu w umowach o kredyt konsumencki informacji o kolejności zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet należności kredytodawcy, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie

konsumenckim, a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

3. niepodawaniu w umowach o kredyt konsumencki informacji o koszcie obsługi pożyczki w domu, który konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki oraz warunkach, na jakich koszt ten może ulec zmianie, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji narusza art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

4. niepodawaniu w umowach o kredyt konsumencki kwoty odsetek należnych w stosunku dziennym należnych (...) spółka jawna w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

5. stosowaniu prowizji za spłatę kredytu konsumenckiego przed terminem w sytuacji gdy kwota spłacanego w okresie dwunastu kolejnych miesięcy kredytu jest niższa niż trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia, co stanowi naruszenie art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

6. zastrzeganiu, w wypadku wcześniejszej spłaty kredytu przez konsumenta, możliwości dochodzenia wyższej rekompensaty niż przewidziana za wcześniejszą spłatę kredytu, co stanowi naruszenie art. 47 w zw. z art. 50 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

7. podawaniu nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co stanowi naruszenie art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171 poz. 1206), a w konsekwencji narusza art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

8. podawaniu prawdziwej informacji o kosztach kredytu w sposób, który może wprowadzić w błąd konsumenta, co stanowi naruszenie art. 4 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania,

9. stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.), poprzez zawarcie we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowienia o treści:

„Koszta prewencyjne obejmują:

Działania prewencyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 14 dni po terminie płatności raty koszt 30,00 zł, drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 28 dni po terminie płatności raty koszt 50,00 zł, ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 42 dni po terminie płatności raty koszt 50,00 zł,”

oraz

„Koszta windykacyjne obejmują:

Działania windykacyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 5 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 30,00 zł;
drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 16 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł;
ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 30 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł” (§ 7 pkt 4 i 6 „Ogólnych warunków umów”),

co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechanie jej stosowania;

II. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy, w związku ze stwierdzeniem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w pkt I niniejszej decyzji nałożył na (...) spółka jawna z siedzibą w B. kary pieniężne płatne do budżetu państwa w wysokości:

1. 1 329 zł (słownie: tysiąc trzysta dwadzieścia dziewięć złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 1 sentencji decyzji;

2. 665 zł (słownie: sześćset sześćdziesiąt pięć złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 2 sentencji decyzji;

3. 2 658 zł (słownie: dwa tysiące sześćset pięćdziesiąt osiem złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 3 sentencji decyzji;

4. 665 zł (słownie: sześćset sześćdziesiąt pięć złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 4 sentencji decyzji;

5. 3 987 zł (słownie: trzy tysiące dziewięćset osiemdziesiąt siedem złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 5 sentencji decyzji;

6. 3 987 zł (słownie: trzy tysiące dziewięćset osiemdziesiąt siedem złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 6 sentencji decyzji;

7. 2 658 zł (słownie: dwa tysiące sześćset pięćdziesiąt osiem złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 7 sentencji decyzji;

8. 665 zł (słownie: sześćset sześćdziesiąt pięć złotych) z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w części I pkt 8 sentencji decyzji.

(decyzja częściowa nr (...), k. 4-24).

Odwołaniem z dnia 2 lutego 2015 r. (...) spółka jawna z siedzibą w B. zaskarżyła decyzję w całości wnosząc o jej zmianę i uznanie, że odwołujący nie łamie zakazu stypizowanego w art. 24 ust. 1 uokik polegającego na stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz, że działania odwołującego się nie wypełniają znamion bezprawności, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 w związku z czym nie ma podstawy do zastosowania przepisu art. 26 uokik, na którą powołał się organ wydający decyzję, oraz przyjęcie zobowiązania skarżącej w trybie art. 28 uokik w zakresie pkt I.4 i I.7 wydanej decyzji stosowanie do wprowadzonych zmian, tak jak we wzorcu umowy przedłożonym do pisma z dnia 3 lipca 2013 r. poprzez zaprezentowanie odsetek należnych w stosunku dziennym i obliczeń RRSO zgodnych z wytycznymi UOKiK i odstąpienie w tym zakresie od nałożenia kary pieniężnej; ewentualnie o uchylenie skarżonej decyzji.

Wydanej decyzji zarzucono naruszenie:

1. art. 79 §2 k.p.a. poprzez uniemożliwienie skarżącemu swobodne wypowiedzenie się do treści poszczególnych zastrzeżeń, co miało istotny wpływ na treść decyzji,

2. zasady prawdy obiektywnej wynikającej z art. 7 k.p.a. poprzez nie rozpatrzenie w przedmiotowej sprawie całego materiału dowodowego,
3. art. 12 k.p.a. poprzez brak szybkiego oraz wnikliwego prowadzenia postępowania przed UOKiK, brak rzeczowej polemiki ze skarżącym, konstruowanie zapytań w drodze korespondencji w sposób tendencyjny, bez dążenia do należytego wyjaśnienia niejasnych dla organu kwestii i osiągnięcia konsensusu bez konieczności kierowania sprawy do postępowania sądowego,
4. art. 8 k.p.a. poprzez skupienie działania organu wyłącznie na postępowaniu zakłócającym prawidłowe prowadzenie działalności gospodarczej i naruszenie swobodnego świadczenia usług finansowych przez podmioty z sektora poza bankowego, łamiąc zasady funkcjonowania wolnego rynku i konkurencji, godząc tym samym w prawa i interesy konsumentów,
5. art. 31 uokik poprzez jego niezastosowanie przez brak należytej komunikacji w związku z naruszeniem art. 14 §2 k.p.a. pomimo woli skarżącego do podjęcia wszelkich działań w celu szybkiego i skutecznego zakończenia postępowania na etapie przesądowym,
6. art. 28 uokik poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie, iż skarżący nie wykazał w toku prowadzonego postępowania administracyjnego przed Prezesem UOKiK woli zmiany postanowień zakwestionowanych w pkt I.4 i I.7 wydanej decyzji, podczas gdy z uwagi na chęć ugodowego zakończenia postępowania skarżący poza wyczerpującymi wyjaśnieniami wystąpił również z wnioskiem w trybie art. 28 ust. 1 uokik wyrażając chęć i propozycje zmian w przedłożonym do pisma Spółki z dnia 3 lipca 2013 r. jako załącznik wzorcu umowy, co pozostawało bez odpowiedzi ze strony organu, aż do momentu wydania decyzji ostatecznej, co niewątpliwie wpłynęło na jej treść,
7. art. 27 uokik poprzez jego niezastosowanie i nie wydanie decyzji, o której mowa w art. 26 jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24 uokik,
8. art. 48 uokik poprzez jego niezastosowanie co w przedmiotowej sprawie spowodowało trwanie postępowania 1,5 roku,
9. art. 104 uokik poprzez brak jego zastosowania,
10. art. 102 uokik poprzez jego niezastosowanie pomimo złożonego przez skarżącego wniosku o skierowanie sprawy do mediacji w celu osiągnięcia konsensusu,
11. art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że postanowienia umowne w przedmiotowej sprawie wskazane w pkt I.1-9 skarżonej decyzji pomimo precyzyjnych wyjaśnień odwołującej się spółki pozostają w sprzeczności z jego zapisami i w następstwie uznane ich przez organ za bezprawne,
12. naruszenie wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie dążenia do rozwiązywania sporów z zakresu prawa konsumenckiego w pierwszej kolejności za pomocą pozasądowych trybów, a za taki należy uznać postępowanie przed Prezesem Urzędu przez brak podjęcia jakichkolwiek działań mających na celu osiągnięcie konsensusu w przedmiotowej sprawie i przerzucenie całej inicjatywy w postępowaniu przed Prezesem UOKiK na stronę skarżącą, co pozbawiło możliwości zadawania pytań i składania oświadczeń odnośnie każdego z przeprowadzonych dowodów, co stanowi naruszenie zasady czynnego udziału strony w każdym stadium postępowania z art. 10 k.p.a. i miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia.

(odwołanie, k. 26-34).

W odpowiedzi na odwołanie Prezes Urzędu wnosił o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie, k. 49-55).

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

(...) sp. j. jest przedsiębiorcą wpisanym od dnia 11 maja 2012 r. pod numerem (...) do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w B., XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego (dalej KRS). Przedmiot działalności ww. przedsiębiorcy stanowią zgodnie z wpisem do KRS: pozostałe pośrednictwo pieniężne (64.19.Z), pozostałe formy udzielania kredytów (64.92.Z) i zarządzanie rynkami finansowymi (66.11.Z).

(dowód: informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z KRS z dnia 4 maja 2015 r., k. 43)

(...) sp. j. udziela pożyczek na okres 90 dni na kwoty od 500 zł do 5000 zł, przy czym najczęściej kwota pożyczki nie przekracza 1000 zł z uwagi na ograniczoną zdolność kredytową pożyczkobiorców. Działalność powyższa wykonywana jest na obszarze miasta B. oraz miast sąsiadujących, takich jak: I., Ś. i N..

(dowód: pismo z dnia 27 lutego 2013 r., k. 134 akt admin.)

Kontakt z klientem następuje albo bezpośrednio w siedzibie spółki, albo w drodze elektronicznej bądź telefonicznej, natomiast umowy o kredyt konsumencki zawierane są wyłącznie poza lokalem przedsiębiorstwa, w ten sposób, że pracownik (...) sp. j. dojeżdża do miejsca zameldowania bądź pobytu czasowego klienta, wskazanego we wniosku o udzielenie pożyczki, gdzie dochodzi również do przekazania środków pieniężnych z tytułu udzielonej pożyczki.

(dowód: pismo z dnia 23 marca 2013 r., k. 46 akt admin.)

W związku z udzielaniem pożyczek (...) sp. j. posługuje się od dnia 25 września 2012 r. następującymi dokumentami:

- 1) Wniosek o udzielenie pożyczki (chwilówki),
- 2) Formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego (dalej: formularz informacyjny),
- 3) Umowa o pożyczkę,
- 4) Ogólne Warunki Umów Pożyczek (...) Spółka Jawna (dalej jako OWU Pożyczek)
- 5) Umowa przewłaszczenia rzeczy ruchomych,
- 6) Pokwitowanie odbioru pożyczki,
- 7) Oświadczenie o zatrudnieniu,
- 8) Dyspozycja – zgoda na potrącenie z wynagrodzenia zobowiązań z tytułu pożyczki,
- 9) Deklaracja wekslowa,
- 10) blankiet weksła,
- 11) Oświadczenie pożyczkobiorcy,
- 12) Harmonogram spłaty pożyczki,
- 13) pełnomocnictwo do dokonywania prolongaty spłaty pożyczki,
- 14) wzorzec aneksu do umowy pożyczki dot. prolongaty terminu spłaty.

Stosowany jest również formularz oceny zdolności kredytowej (tzw. scoring), dokonywanej przez Przedsiębiorcę przed udzieleniem kredytu konsumenckiego.

(dowód: pismo z dnia 27 lutego 2013 r. z załącznikami, k. 134- 535 akt admin.; pismo z dnia 23 marca 2013 r. z załącznikami, k. 46-129 akt admin.; pismo z dnia 1 lipca 2014 r. z załącznikami, k. 557-939 akt admin.)

W rubryce formularza informacyjnego zatytułowanej: „Koszty, które zobowiązany/a będzie Pan/Pani ponieść w związku z umową o kredyt, inne koszty, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową” Przedsiębiorca wskazał koszt obsługi w domu klienta (dla przykładu pożyczki w kwocie 1000 zł – koszt obsługi w domu wynosi 220 zł).

Z kolei w pkt 3 umowy o pożyczkę, (...) sp. j. wskazuje „kwotę łączną”, którą konsument będzie obowiązany zwrócić, do której zalicza: kapitał zaciągniętej pożyczki (na przykładzie 1000 zł), z odsetkami (9,9 zł), kosztami administracyjnymi i kosztami ustanowienia pożyczki (150 zł), prowizją (120 zł), umownymi kosztami z tytułu ustanowienia zabezpieczenia (2% kapitału pożyczki tj. 20 zł z tytułu zawarcia umowy przewłaszczenia oraz osobno 10 zł z tytułu ustanowienia zabezpieczenia wekslowego).

Umowa o pożyczkę nie zawiera informacji o koszcie obsługi w domu klienta. Nie został on również uwzględniony w całkowitej kwocie do zapłaty.

(dowód: formularz informacyjny i umowa o pożyczkę załączona do pisma z dnia 23 marca 2013 r., k. 46-129 akt admin.; do pisma z dnia 1 lipca 2014 r., k. 557-939 akt admin.)

Do dnia 3 lipca 2013 r. wszyscy klienci (...) sp. j. skorzystali z usługi obsługi w domu. Ogólnie w 2013 r. Przedsiębiorca udzielił 675 pożyczek, z czego 170 umów zawarto bez opcji obsługi w domu klienta. Z kolei w 2014 r., do dnia 1 lipca 2014 r., (...) sp. j. zawarła 347 umów pożyczki – wszystkie z opcją obsługi w domu klienta.

(dowód: pismo z dnia 3 lipca 2013 r., k. 9 akt admin., pismo z 1 lipca 2014 r., k. 557-562 akt admin.)

Obsługa w domu klienta obejmuje swym zakresem usługę związaną z faktem udzielenia pożyczki w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy. Polega na osobistym udzieleniu pożyczki i na osobistym odbiorze rat. Fakultatywnie, usługa może obejmować dodatkowe odwiedziny w miejscu zamieszkania w celu zawarcia umowy przewłaszczenia. Koszty obsługi w miejscu zamieszkania obejmują również kontrole stanu przedmiotu przewłaszczenia i jego prawidłowego użytkowania (jeden raz w miesiącu), jak również sprawdzenie stopnia jego zużycia.

(dowód: pismo z dnia 1 lipca 2014 r., k. 562akt admin.)

W § 2 ust. 6 OWU Pożyczek wskazano zasadę zaliczania wpłat w przypadku opóźnień w spłacie kwoty głównej pożyczki „W przypadku jakichkolwiek opóźnień w spłacie kwoty głównej pożyczki wraz z innymi należnościami wszelkie wpłaty będą zaliczane w pierwszej kolejności na zaległe należności pożyczkodawcy.” Strona nie podaje w umowie o kredyt konsumentki informacji o kolejności zaliczania rat na poczet należności kredytodawcy.

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism Strony z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

(...) sp. j. nie podaje w umowie o kredyt konsumentki informacji o kwotach odsetek należnych w stosunku dziennym za okres korzystania z pożyczki w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy na podstawie art. 53 ust. 1 ukk. OWU Pożyczek zawiera jedynie postanowienie o następującej treści: „§9 ust. 4. W razie odstąpienia od umowy, Pożyczkobiorca zobowiązany jest zapłacić Pożyczkodawcy odsetki za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu”.

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism Strony z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

(...) sp. j. stosuje w Umowach o pożyczkę stałe oprocentowanie w wysokości 4 % w skali roku. Przedsiębiorca zastrzega w § 2 pkt 7 OWU Pożyczek, iż: „Pożyczkodawca ma prawo do wcześniejszej spłaty pożyczki przed upływem terminu,

o którym mowa w par. 1 pkt 1. Dokonanie wcześniejszej spłaty pożyczki możliwe jest po uiszczeniu rekompensaty z tego tytułu na rzecz pożyczkodawcy w wysokości 0,5 % spłacanej przed upływem terminu kwoty udzielanej pożyczki.”

Z kolei w § 2 pkt 8 OWU Pożyczek stosuje następujące postanowienie: „Pożyczkodawca jest uprawniony domagać się wyższej rekompensaty aniżeli wskazana w pkt. 7 niniejszego paragrafu jeżeli udowodni, że strata jaką poniósł w wyniku wcześniejszej spłaty przekroczy kwotę tak obliczonej rekompensaty”.

Umowy zawierane przez (...) sp. j. nie przewidują możliwości wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego bez konieczności zapłaty prowizji (rekompensaty).

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism Strony z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2011 r. wyniosło 4 015,37 zł.

(dowód: obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2012 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2011 r., M.P. z 2012 r., poz. 26)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2012 r. wyniosło 4 111,69 zł

(dowód: obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2013 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2012 r., M.P. z 2013 r., poz. 35)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2013 r. wyniosło 4 221,50 zł.

(dowód: obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 20 stycznia 2014 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2013 r., M.P. z 2014 r., poz. 98)

W zawieranych z konsumentami umowach (...) sp. j. prezentuje informację o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (RRSO). Przy pożyczce na kwotę 750 zł, której spłata ma nastąpić w 3 ratach miesięcznych po 320 zł (pierwsza rata 352,20 zł), Przedsiębiorca deklaruje RRSO na poziomie 141,00 proc., natomiast przy pożyczce na kwotę 500 zł, której spłata ma nastąpić w 3 miesięcznych ratach po 200 zł (pierwsza 269,5 zł), Przedsiębiorca deklaruje RRSO na poziomie 175,50 proc.

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism Strony z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

Przedsiębiorca w Umowach o pożyczkę prezentuje zestawienie kosztów (przykładowe dla kwoty pożyczki w wysokości 500 zł) przyjmujące treść: „Pożyczkobiorca zobowiązany jest zwrócić cały kapitał zaciągniętej pożyczki w kwocie 500 zł wraz z odsetkami w kwocie 4,50 zł, kosztami administracyjnymi i kosztami ustanowienia pożyczki w kwocie 75 zł oraz prowizją w kwocie 60 zł, nie później jednak niż do dnia 2013-04-15 w kwocie łącznej 669,50 zł zgodnie z załącznikiem nr 10. Umowne koszty z tytułu ustanowienia zabezpieczeń na wypadek niewykonania zobowiązań wynikających z przedmiotowej umowy obejmują umowę przewłaszczenia (2% wartości kwoty udzielonej pożyczki) oraz weksel (10 zł) w łącznej kwocie 20 zł i opłaty z tytułu usługi multimedialnej, telefonicznej i sms w kwocie 10 zł” (pkt 3. Umowy o pożyczkę). Podobne sformułowania znajdują się w innych umowach o pożyczkę (np. na kwotę 750 zł i 1000 zł, z odpowiednio wyższymi wartościami opłat).

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

Strona do dnia 10 grudnia 2013 r. stosowała następujące postanowienia OWU Pożyczek:

„Koszta prewencyjne obejmują:

Działania prewencyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 14 dni po terminie płatności raty koszt 30,00 zł, drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 28 dni po terminie płatności raty koszt 50,00 zł, ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 42 dni po terminie płatności raty koszt 50,00 zł” (§7 pkt 4)

oraz

„Koszta windykacyjne obejmują:

Działania windykacyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 5 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 30,00 zł; drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 16 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł; ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 30 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł” (§7 pkt 6)

Po dniu 10 grudnia 2013 r. (...) sp. j. zastąpiła wskazane wyżej kwoty monitów (30 i 50 zł) kwotą 15 zł.

(dowód: Umowy o pożyczkę i OWU Pożyczek załączone do pism z 27 lutego 2013 r., z 23 marca 2013 r. i z 1 lipca 2014 r.)

W rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone (dalej: Rejestr) znajduje się klauzula wpisana dnia 17 października 2012 r. pod nr 3852 na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – XVII Wydział Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK) z dnia 4 lipca 2012 r. (sygn.. akt AmC 5205/11) o treści: "Oplata za sporządzenie i wysłanie lub doręczenie wezwania do zapłaty raty (rat) kredytu lub odsetek - od każdego wezwania - 20 zł"

W Rejestrze znajduje się klauzula wpisana dnia 7 grudnia 2012 r. pod nr 4090 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 8 grudnia 2012 r. (sygn. akt. XVII AmC 2905/11) o treści: "Oplata za wezwanie do zapłaty i wypowiedzenie umowy (pożyczkobiorca) - 20 zł".

(...) sp. j. osiągnęła (...) zł przychodu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

(dowód: zeznania o wysokości osiągniętego dochodu /poniesionej straty w roku podatkowym 2013 PIT-36 wspólników M. P. i J. P. załączone do pisma Strony z dnia 19 maja 2014 r.)

W dniu 21 grudnia 2012 r. Prezes Urzędu wszczął postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy wybrani przedsiębiorcy niebędący bankami i świadczący konsumentom usługi finansowe dopuścili się, w zakresie pobierania opłat oraz prezentacji kosztów, naruszenia przepisów uzasadniających wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 w zw. z ust. 1 ww. ustawy lub podjęcie działań przewidzianych w odrębnych ustawach (sygn. (...)).

Na skutek ustaleń poczynionych w postępowaniu wyjaśniającym o sygn. akt (...) Prezes UOKiK, wszczął postanowieniem nr (...) z dnia 19 czerwca 2013 r. postępowanie o sygn. akt (...) w sprawie stosowania przez (...) sp. j. praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na:

I. niepodawaniu w umowach kredytu konsumentowi informacji o całkowitej kwocie do zapłaty, co może stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

II. niepodawaniu w umowach kredytu konsumentowi informacji o kolejności zaliczania rat kredytu konsumentowi na poczet należności kredytodawcy, co może stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

III. niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego informacji o koszcie obsługi pożyczki w domu, który konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki oraz warunkach na jakich koszt ten może ulec zmianie, co może stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

IV. niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego kwoty odsetek należnych w stosunku dziennym należnych (...) spółka jawna w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy, co może stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

V. stosowaniu prowizji za spłatę kredytu konsumenckiego przed terminem w sytuacji gdy kwota spłacanego w okresie dwunastu kolejnych miesięcy kredytu jest niższa niż trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia, co może stanowić naruszenie art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

VI. zastrzeganiu, w wypadku wcześniejszej spłaty kredytu przez konsumenta, możliwości dochodzenia wyższej rekompensaty niż prowizja za wcześniejszą spłatę kredytu, co może stanowić naruszenie art. 47 w zw. z art. 50 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

VII. podawaniu nieprawdziwej informacji o wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, co może stanowić naruszenie art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171 poz. 1206), a w konsekwencji naruszać art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

VIII. podawaniu prawdziwej informacji o kosztach kredytu w sposób, który może wprowadzić w błąd konsumenta, co może stanowić naruszenie art. 4 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

IX. stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.), poprzez zawarcie we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowienia o treści:

„Koszta prewencyjne obejmują:

Działania prewencyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 14 dni po terminie płatności raty koszt 30,00 zł, drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 28 dni po terminie płatności raty 3/42 koszt 50,00 zł, ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 42 dni po terminie płatności raty koszt 50,00 zł,”

oraz

„Koszta windykacyjne obejmują:

Działania windykacyjne pośrednie w postaci:

pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 5 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 30,00 zł;
drugie wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 16 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł;

ostateczne wezwanie do zapłaty wysłane po upływie 30 dni po przekazaniu sprawy do działu windykacji - koszt 50,00 zł" (§ 7 pkt 4 i 6 „Ogólnych warunków umów”),

X. stosowaniu opłaty za obsługę w domu, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.), a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

XI. stosowaniu opłaty o nazwie „koszty administracyjne i koszty ustanowienia pożyczki”, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

XII. pobieraniu opłaty za czynności upominawcze wykonane przed terminem wymagalności świadczenia, co może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 pkt. 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

(dowód: postanowienie z 19.06.2013 r., k. 2 akt admin.).

31 grudnia 2014 r. została wydana zaskarżona decyzja.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie w nieznacznym zakresie.

Ustosunkowując się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wskazuje, że nie może ograniczyć sprawy wynikającej z odwołania od decyzji Prezesa Urzędu tylko do funkcji sprawdzającej prawidłowość postępowania administracyjnego, które poprzedza postępowania sądowe. Uchybienia proceduralne organu tylko w wyjątkowych sytuacjach mogą doprowadzić do uchylenia decyzji, ma to miejsce wówczas, gdy uchybień tych nie można sanować na etapie postępowania sądowego. W przypadku formułowania w odwołaniu zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych, środków dowodowych, oceny dowodów, niektórych wad formalnych samej decyzji, poczynienie stosownych ustaleń, ocena środków dowodowych, uzupełnienie materiału dowodowego nie jest bowiem zastrzeżone do wyłącznej kompetencji Prezesa Urzędu, ponieważ po przekazaniu sprawy na drogę sądową – należy do sądu (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 67/12, OSNP 2014/5/79).

Oprócz wskazania szeregu uchybień postępowania administracyjnego (...) spółka jawna z siedzibą w B. nie uzasadniła jaki był wpływ tych uchybień na rozstrzygnięcie i czy wobec tych naruszeń została uniemożliwiona realizacja prawa do obrony.

Stawiając zarzut naruszenia art. 79 §2 k.p.a. i art. 7 k.p.a. odwołujący nie wskazał w przeprowadzeniu jakiego dowodu odmówiono mu prawa udziału, ani jaki materiał dowodowy został pominięty przy rozpoznaniu sprawy.

Prezes Urzędu postanowieniem nr (...) z dnia 20 stycznia 2014 r. zaliczył w poczet materiału dowodowego postępowania w sprawie stosowania przez (...) spółka jawna z siedzibą w B. praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów dokumenty uzyskane przez Prezesa Urzędu w toku postępowania wyjaśniającego o sygn. akt (...) (k. 40 akt admin.). W postępowaniu właściwym spółka złożyła pismo datowane 3 lipca 2013 r. (k. 9 akt admin.) i 1 lipca 2014 r. (k. 557 akt admin.) i jak wynika z uzasadnienia decyzji twierdzenia i dowody zawarte w tych pismach były również przedmiotem oceny organu. Zawiadomieniem z dnia 2 grudnia 2014 r. Prezes Urzędu powiadomił o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w sprawie i poinformował spółkę o możliwości zapoznania się z nim w Delegaturze Urzędu terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia (k. 950 akt admin.). Strona miała więc wiedzę, jaki materiał dowodowy będzie stanowił ocenę organu. Składając odwołanie (...) spółka jawna z siedzibą w B. nie wymieniła co ze zgromadzonego materiału dowodowego zostało pominięte przy ocenie zachowania przedsiębiorcy. Zarówno w piśmie

z dnia 23 grudnia 2014 r. (k. 952 akt admin.), jak i w odwołaniu pojawia się kwestia zobowiązania w rozumieniu art. 28 uokik. Do pisma z 3 lipca 2013 r. nie została załączona propozycja zobowiązania, ani nie została złożona na wyraźne zapytanie organu (pkt 2 wezwania z 16 czerwca 2014 r.). Na rozprawie w dniu 21 kwietnia 2016 r. pełnomocnik nie potrafił wyjaśnić braku złożonych propozycji w materiale dowodowym (00:28:21).

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 12 k.p.a. i art. 8 k.p.a. bowiem zawarte w pismach skierowanych do odwołującego zapytania (wezwanie z 14 lutego 2013 r., k. 536 akt admin.; wezwanie z wezwaniem z 7 marca 2013 r., k. 130 akt admin.; wezwanie z 19 kwietnia 2013 r., k. 44 akt admin.; wezwanie z 16 czerwca 2014 r., k. 554 akt admin.) są precyzyjne, szczegółowe i zmierzają do wyjaśnienia wszelkich wątpliwości powstałych na gruncie zawieranych umów pożyczki. Podobnie zarzut przekroczenia terminu postępowania mógłby wpływać na sytuację podmiotu, gdyby w wyniku przedłużenia doszło do naruszenia prawa do obrony.

Przechodząc do analizy zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, Sąd Okręgowy stwierdza, że są one częściowo zasadne.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 i 2 uokik, zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przy czym, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności polegające na:

- 1) stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.;
- 2) naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- 3) stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynów nieuczciwej konkurencji.

W niniejszej sprawie status przedsiębiorcy oraz naruszenie zbiorowego interesu konsumentów nie budziły wątpliwości. Dla stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów wystarczy ustalić, że konkretne działanie przedsiębiorcy nie ma zdefiniowanego, określonego adresata, a zatem, że wszyscy potencjalni kontrahenci przedsiębiorcy, znajdują się w takim samym "negatywnym" położeniu. Odwołujący zawierał umowy pożyczki gotówkowej z konkretnymi osobami i każdy pożyczkobiorca będący stroną umowy symbolizuje każdego potencjalnego pożyczkobiorcę. Zawarte umowy niejako portretują „każdego konsumenta” i interes zbiorowy takich konsumentów podlega ochronie. Jeżeli postępowanie przedsiębiorcy w niego godzi i jeżeli każdy konsument spotkałby się z takim samym postępowaniem, to przeciwdziałanie temu postępowaniu ma charakter publiczny i służy ochronie konsumentów. W zaskarżonej decyzji zarzucono spółce stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom informacji wymaganych przez art. 30 ust. 1 ukk, stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych oraz uchybień w stosowaniu art. 50 ukk. Przypisana bezprawność zachowania wynikała więc ze stosowania we wzorcach umowy klauzul niedozwolonych i naruszenia przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (dalej jako „ukk”) oraz ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (dalej jako „upnpr”).

Stosownie do treści art. 3 ust. 1 i 2 ukk, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi (ust. 1). Według ust. 2, za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności:

- 1) umowę pożyczki;
- 2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;
- 3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;

4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;

5) umowę o kredyt odnawialny.

Kwestia kwalifikacji i oceny prawnej umów pożyczki zawieranych przez spółkę (...) spółka jawna z siedzibą w B. na podstawie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim była poza sporem.

Odwołujący podważał postawienie przez Prezesa Urzędu kilku zarzutów mających swe źródło w prezentacji całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego (pkt I.1, I.3, I.8 decyzji oraz I.7 dotyczący RRSO).

Praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów może polegać na naruszeniu przez przedsiębiorcę ciążącego na nim obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (art. 24 ust. 2 pkt 2 uokik). Dopuszczenie się opisanej w art. 24 ust. 2 pkt 2 uokik praktyki wymaga zatem stwierdzenia naruszenia obowiązków informacyjnych ustanowionych w przepisach szczególnych. Oznacza to, że art. 24 ust. 2 pkt 2 nie może być stosowany samodzielnie. (za D. Miąsik, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz red. prof. dr hab. Tadeusz Skoczny, Rok 2014, Legalis). Inaczej jest w przypadku dopuszczenia się przez przedsiębiorcę nieuczciwej praktyki rynkowej, która jest zachowaniem bezprawnym w rozumieniu art. 24 ust. 2 ze względu na zakaz praktyk tego rodzaju ustanowiony w art. 3 upnpr oraz ze względu na zawartą w ustawie o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym przesłankę sprzeczności zachowania przedsiębiorcy z dobrymi obyczajami, jako warunek uznania zachowania za nieuczciwą praktykę rynkową.

Opisana w pkt I.1, I.3, I.7 i I.8 decyzji Prezesa Urzędu praktyka sprowadza się do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez niepodawanie informacji dotyczących wymogów określonych w art. 30 ust. 1 pkt 7, pkt 10 ukk oraz do nieuczciwej praktyki rynkowej z art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 i 2 upnpr. Organ podał konkretne przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, które zostały naruszone, a które nakładają obowiązek informacji (zgodnie z art. 30 ust. 1 ukk). Praktyki nazwane wymienione w art. 24 ust. 2 pkt 3 uokik, jak wskazano, ze swej istoty są zachowaniami bezprawnymi.

W ocenie Sądu przedsiębiorca dopuścił się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów przybierającej formę opisaną w pkt I.1 do I.9 decyzji, których bezprawność wynika z uchybienia wymogom przepisów prawa określonych ustawą o kredycie konsumenckim i ustawą o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Nietrafny jest zarzut odwołującego sprowadzający się do niewłaściwego sformułowania decyzji, gdyż pkt I.1 do pkt I.9 zawiera opis odrębnych praktyk popełnionych przez spółkę mimo, że ich źródłem jest niepodawanie informacji i niewłaściwe przedstawianie kosztów kredytu.

Zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 7 ukk umowa o kredyt konsumencki powinna określać rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oraz całkowitą kwotę do zapłaty ustaloną w dniu zawarcia umowy o kredyt konsumencki wraz z podaniem wszystkich założeń przyjętych do obliczenia.

Definicja całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta zawarta w art. 5 pkt 8 ukk wskazuje, że jest nią suma całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu.

Z kolei z definicji całkowitego kosztu kredytu wynika, że chodzi o wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności: odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta. Natomiast w świetle art. 5 pkt 7 ukk, całkowita kwota kredytu to suma wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt.

W pkt 3 umowy o pożyczkę są sumowane pewne koszty, jednakże przedsiębiorca nie dodaje do tej sumy opłaty za obsługę w domu, w związku z czym kwota łączna nie może być utożsamiana z całkowitą kwotą do zapłaty przez konsumenta.

Przyjęty przez (...) spółka jawna model prowadzenia działalności gospodarczej opiera się właśnie na obsłudze pożyczkobiorców w domu. Do momentu wszczęcia niniejszego postępowania wszystkie umowy były zawierane z opcją obsługi w domu. Natomiast po 3 lipca 2013 r. (tj. po dacie pisma strony, w którym odniosła się do zarzutów postanowienia nr (...)) do końca roku 2013 r. niektóre umowy nie przewidywały obsługi domowej.

Obsługa pożyczkobiorcy w domu realizowana przez spółkę jest zatem usługą dodatkową, której koszt jest niezbędny do uzyskania kredytu konsumenckiego. Konsument ubiegając się o pożyczkę w (...) spółka jawna, musi przystać na wizyty przedstawicieli tego pożyczkodawcy w swoim miejscu zamieszkania składane w celu zawarcia umowy, przekazania pieniędzy konsumentowi, a następnie odbioru rat spłacanej pożyczki. W braku innego zabezpieczenia, może zająć również konieczność oględzin ruchomości posiadanych przez konsumenta w celu oszacowania ich wartości i zawarcia umowy przewłaszczenia.

Oznacza to, że w myśl art. 5 pkt 8 w zw. z pkt 6 i 7 ukk, koszt obsługi konsumenta w jego domu zaliczyć należy do całkowitego kosztu kredytu, który z kolei jest składową (razem z całkowitą kwotą kredytu) całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta. W umowach przedłożonych przez (...) spółka jawna nie ma podanej całkowitej kwoty do zapłaty, a jedynie wymienienie pozycji kwoty kredytu i niektórych kosztów kredytu. Brak tej informacji stanowi podstawę do przypisania spółce bezprawnej praktyki opisanej w pkt I.1 decyzji.

Prawdą jest, że formularz informacyjny zawiera koszt obsługi w domu klienta (przykładowo k. 71, 96, 321, 825 akt admin.), ale umowa, do której był wydany, już takiej pozycji nie przewiduje (przykładowo k. 53, 80, 316, 820 akt admin.). Wbrew stanowisku odwołującego umowa o pożyczkę nie wymienia formularza informującego jako jej integralnego załącznika. W ocenie Sądu formularz informacyjny nie stanowi oferty w rozumieniu art. 66 k.c., lecz pełni funkcję informacyjną – ma przedstawiać w sposób rzetelny i czytelny dla konsumenta warunki kredytowania, tak aby umożliwić konsumentowi świadome podjęcie decyzji o zaciągnięciu zobowiązania. Formularz jest innym rodzajem oferty przedsiębiorcy (innym niż wynikający z art. 66 k.c.), która z uwagi na regulacje ustawowe (art. 13 i 14 ukk) przedstawiana jest w takiej właśnie formie. Konsument może spodziewać się i domagać zawarcia umowy na przedstawionych mu w formularzu zasadach. Potwierdzeniem warunków, na jakich została udzielona pożyczka jest jednak wyłącznie pisemna umowa o kredyt konsumencki.

Koszt obsługi w domu klienta jest kosztem usługi dodatkowej zaliczanej do całkowitego kosztu kredytu i stanowiącego element składowy całkowitej kwoty do zapłaty, która winna być określana w umowie zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 7 ukk.

Z drugiej strony koszt obsługi w domu klienta jest znany w momencie zawierania umowy i może ulec zmianie. Spółka w rubryce formularza informacyjnego zatytułowanej: „Warunki, na jakich koszty związane z umową o kredyt mogą ulegać zmianie” wskazał: „W przypadku, gdy pożyczkobiorca zmieni miejsce zamieszkania i będzie to odległość większa niż 50 km od siedziby pożyczkodawcy” (przykładowo k. 825 akt admin.). W wyjaśnieniach kierowanych do Prezesa UOKiK (...) spółka jawna również wskazywała na możliwość zmiany wysokości ww. opłaty, w przypadku zwiększenia kosztów obsługi spowodowanego zmianą miejsca zamieszkania konsumenta. Skoro odwołujący zna koszty obsługi w domu klienta i zna zasady zmiany ich wysokości, powinien zawrzeć te informacje w umowie o kredyt konsumencki, do czego obowiązuje art. 30 ust. 1 pkt 10 ukk.

Według odwołującego zarówno w umowie jak i w formularzu informacyjnym stanowiącym integralną część umowy znajdują się wyczerpujące informacje odnośnie kosztów. Odwołujący wskazywał, że obsługa w domu jest usługą dostarczenia środków pieniężnych pod wskazany adres i nie jest obowiązkowa. Klienci korzystają z niej opcjonalnie. W działalności odwołującego jest możliwość skorzystania z usługi obsługi w domu, nie ma natomiast takiego obowiązku. Jak słusznie wskazał Prezes UOKiK, z pisma z dnia 1 lipca 2013 r. wynikało, że wprawdzie usługa nie jest obowiązkowa, jednakże każdy dotychczasowy klient z niej skorzystał. Odwołujący nie zaferował dowodów

świadczących o zawieraniu umów bez opcjonalnej usługi. Wbrew twierdzeniom strony, faktura z tytułu obsługi klienta w domu załączona do umowy o pożyczkę nie stanowi – ze względów przytoczonych powyżej – realizacji obowiązku art. 30 pkt 10 ukk. Ponadto, do umów o pożyczkę przesłanych wraz z wszelkimi załącznikami przez odwołującego brakowało faktury za obsługę w domu.

Brak informacji o „innych kosztach, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie” stanowi popełnienie czynu opisanego w pkt I.3 decyzji.

Odnosnie zarzutu skierowanego przeciwko pkt I.2 decyzji odwołujący wskazywał, że w spłacie kwoty głównej wszelkie wpłaty będą zaliczane w pierwszej kolejności na zaległe należności pożyczkodawcy. Wskazane zasady zaliczania spłacanych pożyczek najpierw na kwotę główną pożyczki, a następnie na inne należności nie można uznać zdaniem przedsiębiorcy za bezprawne, tym bardziej że takie zaliczenie jest zgodne z obowiązującym kodeksem cywilnym.

Bezsporne jest, że przedsiębiorca stosuje następujące postanowienie: „W przypadku jakichkolwiek opóźnień w spłacie kwoty głównej pożyczki wraz z innymi należnościami wszelkie wpłaty będą zaliczane w pierwszej kolejności na zaległe należności pożyczkodawcy” (§ 2 pkt 6 OWU Pożyczek).

Z postanowienia tego nie wynika, które z należności zaległych mają pierwszeństwo (kapitał czy też należności uboczne) oraz jak uregulowana jest kwestia kolejności, gdy w ogóle nie ma zaległości w spłacie. W związku z tym konsument nie może ustalić, jakie zasady zostaną zastosowane do ustalenia kolejności zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet należności kredytodawcy.

W myśl art. 30 ust. 1 pkt 8 ukk, umowa o kredyt konsumencki, co do zasady, powinna określać zasady i terminy spłaty kredytu, w szczególności kolejności zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet należności kredytodawcy, w tym informację o prawie, o którym mowa w art. 37 ust. 1 (tj. w przypadku umowy o kredyt konsumencki zawartej na czas określony, przez cały czas jej obowiązywania, konsument ma prawo do otrzymania, na wniosek, w każdym czasie bezpłatnie harmonogramu spłaty).

Zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt h dyrektywy PE i Rady 2008/43 WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. ws. umów o kredyt konsumencki, stanowiącym na gruncie przepisów unijnych odpowiednik art. 30 ust. 1 pkt 8 ukk, „w umowie o kredyt w sposób jasny i zwięzły określa się kwotę, liczbę i częstotliwość płatności, jakich ma dokonać konsument, oraz, w stosownych przypadkach, kolejność, w jakiej płatności będą zaliczane na poczet spłaty różnych należnych sald, dla których stosuje się różne stopy oprocentowania kredytu”. Dyrektywa stawia zatem wprost wymóg określania w umowie o kredyt konsumencki kolejności zaliczania płatności w przypadku istnienia różnych sald (długów) i stosowania różnych stóp oprocentowania kredytu.

Sąd Okręgowy nie podziela stanowiska strony odwołującej, iż do kolejności zaliczania spłat zastosowanie będzie miał art. 451 k.c. („dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne”). Regulacja ta nie znajdzie bowiem zastosowania w niniejszej sprawie, a to z tego powodu, że w przywołany przepis przewiduje uprawnienie dłużnika do wskazania długu, który chce zaspokoić. Natomiast we wzorcu umowy (§ 2 pkt 6 OWU Pożyczek) zmodyfikowano tę zasadę w ten sposób, że uprawnienie do określenia kolejności zaliczenia otrzymywanych od pożyczkobiorcy kwot, przysługuje pożyczkodawcy, czyli wierzycielowi.

Stawiając zarzut dotyczący praktyki opisanej w pkt I.4 decyzji odwołujący podniósł, że organ wskazał naruszenie, które nie funkcjonuje już we wzorcu umownym. Spółka zobowiązała się wprowadzić dodatkowe uregulowanie do postanowień umownych i przesłała nowy projekt umowy uwzględniający ta zmianę jako załącznik do pisma. Do dnia

wydania decyzji organ nie wskazał żadnych wytycznych co do konkretnych zmian wymaganych w kwestionowanym zapisie.

Zgodnie z treścią art. 53 ust. 1 ukk, konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy. W takim wypadku konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu (art. 54 ust. 1 ww. ustawy). W celu ułatwienia wyliczenia kwoty, jaką trzeba zwrócić, ustawodawca nakazał, by w umowie o kredyt konsumencki podawać kwotowo odsetki należne w stosunku dziennym w wypadku odstąpienia od umowy (art. 30 ust. 1 pkt 15 ukk).

W zawieranych umowach przedsiębiorca nie podaje informacji o kwocie odsetek od kredytu należnych w stosunku dziennym. W § 2 ust. 6 OWU Pożyczek przewiduje jedynie zasadę zaliczania wpłat w przypadku opóźnień w spłacie kwoty głównej pożyczki o następującej treści: „W przypadku jakichkolwiek opóźnień w spłacie kwoty głównej pożyczki wraz z innymi należnościami wszelkie wpłaty będą zaliczane w pierwszej kolejności na zaległe należności pożyczkodawcy.”

Brak ten może utrudniać konsumentowi podjęcie decyzji o odstąpieniu od umowy, gdyż wiąże się z nią niepewność co do kosztów, które obowiązuje będzie ponieść oraz konieczność dokonania dodatkowych kalkulacji. Może to zniechęcić go do skorzystania z przysługującego mu uprawnienia do odstąpienia od umowy. Niezależnie od powyższego (wpływu na decyzję konsumenta), bezprawnym jest już sam brak informacji o odsetkach w stosunku dziennym należnych pożyczkodawcy w przypadku odstąpienia od umowy.

W piśmie z dnia 3 lipca 2013 r. przedsiębiorca zobowiązał się do wprowadzenia zmian w stosowanym wzorcu umownym poprzez wprowadzenie informacji o dziennym koszcie odsetek i wnosił o przyjęcie takiego zobowiązania (k. 10 akt admin.).

Prezes UOKiK odpowiedział na wniosek strony pismem z dnia 16 czerwca 2014 r. i wskazał na potrzebę uzupełnienia wniosku poprzez przedstawienie w formie uporządkowanej ostatecznych propozycji stron (k.554 akt admin.).

Odpowiedzią było pismo z 1 lipca 2014 r., gdzie przedsiębiorca odwołuje się do pisma z 3 lipca 2013 r. (k. 557 akt admin.). Przesłane dnia 1 lipca 2014 r. dokumenty (umowy o pożyczkę z wszelkimi załącznikami) nie potwierdzają jednak, ażeby do takich zmian doszło.

Artykuł 28 ust. 1 zd. 1 uokik na określenie czynności przedsiębiorcy dokonywanej w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów używa czasownika "zobowiąże się". Czynność ta polega na przedstawieniu Prezesowi UOKiK przez przedsiębiorcę propozycji określonego przyszłego zachowania przedsiębiorcy. Z przepisu art. 28 uokik wynika, iż to przedsiębiorca proponuje zaciągnięcie określonego zobowiązania. Przedsiębiorca ma prawo samodzielnie sformułować propozycję optymalnych dla niego zobowiązań (zobowiązania). Jest to czynność procesowa przedsiębiorcy, której skutek prawny sprowadza się do powstania po stronie Prezesa UOKiK uprawnienia do wydania w odniesieniu do tego przedsiębiorcy decyzji zobowiązującej go do wykonania zaproponowanych przez niego zobowiązań (zobowiązania). Niewątpliwie art. 28 ust. 1 uokik obejmuje przypadki inicjatywy ze strony przedsiębiorcy. Prezes UOKiK wydając decyzję zobowiązującą, nie może narzucić przedsiębiorcy zobowiązania, którego przedsiębiorca nie zadeklarował lub - w przypadku nieformalnej modyfikacji zobowiązań zaproponowanych przez przedsiębiorcę przez Prezesa UOKiK - nie przyjął (oświadczając na piśmie, że akceptuje zobowiązanie o określonej treści).

Prezes UOKiK może nie skorzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 28 ust. 1 uokik i nie zaakceptować propozycji przedsiębiorcy. Prezesa UOKiK nie można zmusić do wydania decyzji zobowiązującej, gdyż nie jest on związany wnioskiem przedsiębiorcy o wydanie takiej decyzji, nie jest zobligowany do wydania takiej decyzji (tak też wyrok SOKiK z 25.5.2009 r., XVII AmA 98/08, niepubl.). W razie nieskorzystania przez Prezesa UOKiK z uprawnienia do wydania decyzji zobowiązującej, kontynuowane będzie postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w celu wydania innej kończącej postępowanie decyzji, tj. decyzji wskazanej w art. 26 ust. 1

uokik, art. 27 ust. 2 uokik. Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie przewidują żadnego orzeczenia w przedmiocie wniosku przedsiębiorcy o wydanie decyzji zobowiązującej. Uznanie administracyjne Prezesa UOKiK dotyczy z jednej strony wyboru pomiędzy wydaniem decyzji zobowiązującej a innej decyzji kończącej postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W niniejszej sprawie odwołujący nie złożył żadnych propozycji (brak załącznika do pisma z 3 lipca 2013 r.) mimo, że był wezwany do ich sprecyzowania (wezwanie z 16 czerwca 2014 r.).

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 50 ust. 1 ukk stanowiący podstawę przypisania bezprawnej praktyki w pkt I.5 decyzji. Odwołujący zaznaczył, że art. 50 ust. 2 i ust. 3 ukk dają podstawę do wprowadzenia §2 pkt 7 OWU Pożyczek.

Co do zasady pożyczkodawca może zastrzec w umowie prowizję na wypadek wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego (art. 50 ust. 1 ukk). W tym wypadku muszą jednak zostać spełnione dwa warunki. Po pierwsze, spłata musi przypadać na okres, w którym stopa oprocentowania kredytu jest stała. Po drugie, kwota spłacanego w okresie dwunastu kolejnych miesięcy kredytu musi być wyższa niż trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, ogłaszanego przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", z grudnia roku poprzedzającego rok spłaty kredytu.

Jak słusznie wskazał Prezes UOKiK pierwszy z warunków jest spełniony, gdyż spółka stosuje stałe oprocentowanie (4 % w skali roku). Jeśli zaś chodzi o drugi warunek, to (...) spółka jawna stosuje następujące postanowienie: „Pożyczkodawca ma prawo do wcześniejszej spłaty pożyczki przed upływem terminu, o którym mowa w par. 1 pkt 1. Dokonanie wcześniejszej spłaty pożyczki możliwe jest po uiszczeniu rekompensaty z tego tytułu na rzecz pożyczkodawcy w wysokości 0,5% spłacanej przed upływem terminu kwoty udzielanej pożyczki” (§ 2 pkt 7 OWU Pożyczek).

Postanowienie to nie różnicuje sytuacji kredytobiorców w zależności od wysokości spłacanej wcześniej kwoty kredytu i jest sformułowane w ten sposób, że obejmuje swym zakresem także kredytobiorców, którzy dokonują spłat w mniejszej wysokości niż wyżej wymieniona. W okresie działalności (...) spółka jawna (tj. od 11 maja 2012 r.) minimalna wysokość kredytu uprawniająca do pobierania prowizji z tytułu wcześniejszej spłaty, wynosiła:

- w 2012 r. - 12 046,11 zł (trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2011 r.),
- w 2013 r. - 12 335,07 zł (trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2012 r.),
- w 2014 r. - 12 664,50 zł (trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2013 r.)

Tymczasem, odwołujący udziela pożyczek nie wyższych niż na 5 000 zł. W OWU Pożyczek pojawia się wprawdzie kwota maksymalna w wysokości 10 000 zł, jaka może zostać pożyczona przez (...) spółka jawna, jednakże strona wyjaśniła, że w rzeczywistości tak wysokich pożyczek nie udziela. Z powyższego wynika zatem, że Przedsiębiorca nie jest uprawniony do zastrzegania prowizji z tytułu wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego. Nawet najwyższa pożyczka udzielona przez (...) spółka jawna nie osiąga bowiem poziomu, do którego odwołuje się art. 50 ukk (w każdym z ostatnich trzech lat – ponad 12 tys. zł). Powołanie się na ust. 2 i 3 ukk jest chybione, gdyż przytoczone jednostki art. 50 wskazują wysokość prowizji, natomiast ust. 1 określa warunki, w których prowizja może być pobrana i tym samym dopuszczalność pobierania prowizji.

Uzasadniając zarzut skierowany co do trafności praktyki opisanej w pkt I.6 decyzji odwołujący podniósł, że rekompensata z tytułu szkody poniesionej z uwagi na wcześniejszą spłatę pożyczki nie została wyczerpująco uregulowana w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim. Ustawa nie wprowadza zakazu kreowania postanowień umownych z uwzględnieniem innych ustalonych przez strony umowy treści. Odwołujący wskazał, że te inne postanowienia ustalane są na zasadzie swobody umów.

Bezsporne jest, że (...) spółka jawna stosuje postanowienie o treści: „ Pożyczkodawca jest uprawniony domagać się wyższej rekompensaty aniżeli wskazana w pkt. 7 niniejszego paragrafu jeżeli udowodni, że strata jaką poniósł

w wyniku wcześniejszej spłaty przekroczy kwotę tak obliczonej rekompensaty” (§ 2 pkt 8 OWU Pożyczek). Taka regulacja rekompensaty narusza art. 47 w zw. z art. 50 ukk. Ten pierwszy przepis stanowi, iż postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać uprawnień konsumenta przewidzianych w ustawie. Ograniczenie uprawnienia konsumenta polega na tym, że strona przewiduje dochodzenie roszczeń z tytułu przedterminowej spłaty kredytu innych niż przewidziana w art. 50 ukk prowizja (do której pobierania i tak (...) sp. j. nie jest uprawniona).

W ocenie Sądu zarzut jest niezasadny, bowiem:

po pierwsze, ustawa nie posługuje się sformułowaniem rekompensata, tylko prowizja. Wprowadzenie zaś prowizji nie jest dowolne.

po drugie, postanowienia umowy pożyczki nie są ustalane na zasadzie swobody umów tylko przedsiębiorca stosuje wzorzec. Umowa ma charakter adhezyjny.

po trzecie, dyrektywa 2008/48/WE w art. 16 reguluje rekompensatę na wypadek przedterminowej spłaty kredytu, jednak przepisów dyrektywy nie sposób wyłożyć bez preambuły. Preambuła w motywie 39 i 40 ustanawia metody obliczania rekompensaty

„(39)...W przypadku przedterminowej spłaty w całości lub części kredytodawcy powinna przysługiwać rekompensata za koszty bezpośrednio związane z przedterminową spłatą z uwzględnieniem ewentualnych oszczędności uzyskanych przez kredytodawcę. W celu ustalenia metody obliczania rekompensaty ważne jest przestrzeganie kilku zasad. Sposób obliczania rekompensaty należnej kredytodawcy powinien być przejrzysty i zrozumiały dla konsumentów już na etapie poprzedzającym zawarcie umowy o kredyt, a w każdym przypadku podczas wykonywania umowy o kredyt. Ponadto metoda obliczania powinna być łatwa do stosowania przez kredytodawców, a sprawowanie nadzoru w zakresie rekompensaty przez odpowiedzialne organy powinno być ułatwione. Z tego powodu, jak również ze względu na fakt, że kredytu konsumenckiego nie finansuje się - z uwagi na jego czas trwania i wysokość - przy użyciu długoterminowych mechanizmów finansowania, maksymalna kwota rekompensaty powinna być ustalona ryczałtowo. Takie podejście odpowiada szczególnemu charakterowi kredytów konsumenckich i nie powinno stanowić przeszkody dla przyjęcia ewentualnych odmiennych rozwiązań w przypadku innych produktów, takich jak kredyty hipoteczne o stałej stopie oprocentowania, które finansuje się przy użyciu długoterminowych mechanizmów finansowania.

(40) Państwa członkowskie powinny mieć prawo ustanawiania przepisów, zgodnie z którymi kredytodawca może domagać się rekompensaty za przedterminową spłatę tylko pod warunkiem, że spłacana przed terminem część kwoty kredytu przekracza w ciągu dwunastu miesięcy próg określony przez państwa członkowskie. Ustanawiając ten próg, który nie powinien przekraczać 10000 EUR, państwa członkowskie powinny na przykład uwzględnić średnią kwotę kredytów konsumenckich na swoim rynku.”

po czwarte, art. 16 ust. 4 pkt b dyrektywy daje wybór państwom członkowskim wprowadzenia przepisów

b) kredytodawca może wyjątkowo domagać się wyższej rekompensaty, jeżeli jest w stanie udowodnić, że strata jaką poniósł w wyniku wcześniejszej spłaty przekracza kwotę ustaloną zgodnie z ust. 2.

po piąte, takie przepisy nie zostały wprowadzone do ustawy. Zgodnie z art. 16 ust. 4 pkt a dyrektywy

a) takiej rekompensaty można domagać się tylko pod warunkiem, że spłacana przed terminem część kwoty kredytu przekracza próg określony w prawie krajowym. Próg ten nie przekracza 10000 EUR w okresie dwunastu miesięcy;

Prawo krajowe wprowadza odniesienie do progu trzykrotności przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw (art. 50 ust. 1 ukk).

Nie ma klarownych zarzutów co do praktyki przypisanej w pkt I.7 i I.8 decyzji a polegającej na nieuczciwej praktyce rynkowej poprzez podawanie nieprawdziwej informacji o wysokości RRSO i prawdziwej informacji o kosztach kredytu w sposób, który może wprowadzać konsumenta w błąd.

Model przeciętnego konsumenta został ujęty w słowniku ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Ustawa niniejsza dokonała wdrożenia dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz.Urz. UE L 149 z 11.06.2005, str. 22).

Zgodnie z motywem 18 dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych, w razie gdy określona praktyka handlowa przeznaczona jest dla szczególnej grupy konsumentów, oddziaływanie tej praktyki należy oceniać z perspektywy przeciętnego członka tej grupy. Zgodnie z tym motywem, w celu ustalenia typowej reakcji przeciętnego konsumenta w danym przypadku sądy krajowe muszą polegać na własnej umiejętności oceny. Motyw 19 kładzie nacisk na kategorię konsumentów szczególnie podatnych na określoną praktykę handlową i na ich odpowiednią ochronę poprzez ocenę danej praktyki z perspektywy przeciętnego członka takiej grupy. Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych definiuje nieuczciwy charakter praktyki handlowej poprzez odniesienie do szczególnej grupy konsumentów, do których praktyka ta jest skierowana.

Przepisy ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym posługują się pojęciem przeciętnego konsumenta, w odniesieniu do którego powinna być dokonana ocena każdej praktyki rynkowej.

Art. 2 pkt 8 upnpr za przeciętnego uznaje konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny. Wymaga zarazem dokonania oceny tych cech z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa. Na tle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykształcił się model przeciętnego konsumenta (odbiorcy), który jest "rozsądnie", "dosyć", "w miarę" dobrze poinformowany oraz "rozsądnie", "dosyć", "w miarę" spostrzegawczy i ostrożny (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2014 r., III SK 34/13, LEX nr 1463897).

Przeciętność konsumenta z założeń ustawy o nieuczciwych praktykach rynkowych odnosi się do jego wiedzy i predyspozycji intelektualnych. Z jednej strony można wymagać od niego pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości, a z drugiej - nie można uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna i że konsument nie ma prawa pewnych rzeczy nie wiedzieć. Przeciętny konsument nie posiada wiedzy specjalistycznej w danej dziedzinie.

W niniejszej sprawie model przeciętnego konsumenta należy zatem odtworzyć w oparciu o ogół konsumentów, do których adresowane są usługi (...) spółka jawna (pozabankowe pożyczki kierowane do konsumentów, z krótkim terminem spłaty). Klientem spółki może być każda osoba dorosła. Jak wynika z wyjaśnień (...) spółka jawna przedstawionych w pkt. 7 pisma z dnia 27 lutego 2013 r., klientami tego kredytodawcy w przeważającej mierze są osoby w złej sytuacji finansowej, potrzebujące dodatkowych środków pieniężnych.

Obowiązek podania w umowie o kredyt konsumentowi informacji o rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania jest niezwykle istotny z punktu widzenia konsumenta porównującego różne oferty kredytowe (tego samego i innych kredytodawców). Kredyty i pożyczki udzielane są na okresy czasu liczone w latach, miesiącach, a nawet dniach (w przypadku tzw. „chwilówek”), na różne kwoty, a do tego z uwzględnieniem dodatkowych opłat i kosztów, których nazw, funkcji i wysokości nie da się w prosty sposób zestawić z podobnymi stosowanymi przez innych kredytodawców. Z tego względu ustawodawca przewidział zestandaryzowany wskaźnik, w postaci RRSO, który może posłużyć konsumentowi do dokonania porównań między konkurencyjnymi ofertami kredytowymi i wybrania najkorzystniejszej.

Rzeczywista roczna stopa oprocentowania jest to całkowity koszt ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym (art. 5 pkt 12 ukk). Z uwagi na fakt, iż jest obliczany na podstawie wzoru określonego w ustawie (załącznik nr 4 do ustawy o kredycie konsumenckim), powinien stanowić

pewną i ścisłą informację o prawdziwym koszcie kredytu w skali rocznej. Wskaźnik ten pozwala konsumentowi nie tylko dokonać rozróżnienia między poszczególnymi ofertami pożyczek (kredytów), ale również zweryfikować, czy kredytodawca nie zawarł w umowie o kredyt konsumentowi kosztów, o których nie informował w swojej ofercie np. w reklamie w mediach lub na swojej stronie internetowej albo też w formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumentckiego, o którym mowa w art. 14 ukk.

Z wyliczeń organu wynika, że przy pożyczce na kwotę 750 zł, której spłata ma nastąpić w 3 ratach miesięcznych po 320 zł (pierwsza rata 352,20 zł), strona deklaruje RRSO na poziomie 141,00 proc., podczas gdy faktycznie wynosi ono 475,76 proc. Natomiast przy pożyczce na kwotę 500 zł, której spłata ma nastąpić w trzech miesięcznych ratach po 200 zł (pierwsza 269,5 zł), ww. kredytodawca deklaruje RRSO na poziomie 175,50 proc., podczas gdy faktycznie wynosi ono 569,73 proc. Rezultaty były odmienne niż wskazywane przez (...) spółka jawna w umowach (475,76 % zamiast podawanego 141,00 % przy 750 zł całkowitej kwoty pożyczki i 569,73% zamiast 175,50 % przy 500 zł całkowitej kwoty pożyczki).

Odwołujący nie podważył ustaleń Prezesa UOKiK, że w zawieranych z konsumentami umowach spółka prezentuje błędną informację o wysokości RRSO. Wyliczenie organu jest oparte na ustawowym wzorze. Jeżeli przyjąć, iż RRSO jest tym wskaźnikiem, który ma ułatwiać porównanie poszczególnych ofert, a następnie weryfikację, czy przedsiębiorca nie doliczył dodatkowych opłat lub kosztów (co spowodowałoby wzrost RRSO podanego w umowie w stosunku do tego wskazywanego w jej projekcie, formularzu informacyjnym), to podawanie zaniżonej jego wysokości może mieć istotny wpływ na decyzję konsumenta dotyczącą umowy. Informacja wprowadza konsumentów w błąd co do istotnych cech usługi oferowanej przez odwołującego.

Według powszechnie przyjętego określenia błąd polega na fałszywym wyobrażeniu o otaczającej rzeczywistości; ujmując rzecz ogólnie o błędzie mówimy wówczas, gdy zachodzi niezgodność między rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości podmiotu. Przedsiębiorca deklaruje RRSO na niższym poziomie i bez wątplenia inny jest wydzźwięk wartości procentowej całkowitej kwoty kredytu rzędu 141,00 % niż 475,76%. W materiale dowodowym nie ma propozycji zobowiązania się do zmiany tego zapisu (podobnie jak i brak co do pkt I.4 decyzji).

Ponadto przedsiębiorca w umowie o pożyczkę prezentuje zestawienie kosztów w ten sposób, że konsument nie ma pewności, czy wskazane kwoty są sumą wszystkich kosztów. Taka prezentacja kosztów może wprowadzać w błąd co do realnych kosztów pożyczki.

Przykładowe postanowienie ma następującą treść: „Pożyczkobiorca zobowiązany jest zwrócić cały kapitał zaciągniętej pożyczki w kwocie 500 zł wraz z odsetkami w kwocie 4,50 zł, kosztami administracyjnymi i kosztami ustanowienia pożyczki w kwocie 75 zł oraz prowizją w kwocie 60 zł, nie później jednak niż do dnia 2013-04-15 w kwocie łącznej 669,50 zł zgodnie z załącznikiem nr 10. Umowne koszty z tytułu ustanowienia zabezpieczeń na wypadek niewykonania zobowiązań wynikających z przedmiotowej umowy obejmują umowę przewłaszczenia (2% wartości kwoty udzielonej pożyczki) oraz weksel (10 zł) w łącznej kwocie 20 zł i opłaty z tytułu usługi multimedialnej, telefonicznej i sms w kwocie 10 zł” (pkt 3 Umowy o pożyczkę).

Suma kosztów z pierwszego zdania postanowienia wynosi 639,50 zł, a nie 669,50 zł. Kwotę 669,50 zł można otrzymać dopiero po doliczeniu kosztów ustanowienia zabezpieczeń, o których mowa w zdaniu drugim postanowienia. Sposób prezentowania konsumentowi informacji może więc wprowadzać w błąd co do realnych kosztów pożyczki. Wymienienie poszczególnych kwot podlegających zwrotowi zamiast wymaganej całkowitej kwoty do zapłaty może wprowadzać konsumenta w błąd, gdyż pomija się precyzyjne określenie całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu. Osobną kwestią omówioną powyżej jest brak ujmowania kosztów usługi w domu w całkowitym koszcie kredytu. Przedsiębiorca narusza dobry obyczaj jednoznacznego podawania informacji o istotnych warunkach umowy, tzn. tak, aby konsument nie musiał podejmować dodatkowych czynności wyjaśniających w celu interpretacji postanowień umowy, zwłaszcza dotyczących kosztów usługi. Niekorzystna dla kontrahenta (...) spółka jawna interpretacja może polegać na doliczeniu do łącznej kwoty do zapłaty, przykładowo 669,50 zł przy pożyczce 500 zł

ponownie kosztów ustanowienia zabezpieczenia w postaci umowy przewłaszczenia i weksla in blanco (20 zł) oraz opłaty multimedialnej – 10 zł.

(...) spółka jawna na skutek nieprecyzyjnej redakcji pkt. 3 Umowy o pożyczkę mogła wprowadzać konsumentów w błąd odnośnie łącznej wysokości kosztów należnych jej z tytułu pożyczki.

W ocenie Sądu, tego typu praktyka wyczerpuje znamiona nieuczciwej praktyki rynkowej w rozumieniu art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. W świetle tych przepisów, praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu (art. 4); praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął (art. 5).

Jedynie pkt I.9 zaskarżonej decyzji nie znajduje uzasadnienia w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik.

Literalne brzmienie art. 24 ust. 1 i 2 uokik wskazuje, że zbiorowe interesy konsumentów mogą być naruszone przez stosowanie praktyk przedsiębiorców (i) bezprawnych (ii) godzących w te interesy. Przykładem takiej praktyki jest „w szczególności” stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Użycie typowej techniki ustawodawczej „w szczególności” oznacza, że praktyka polegająca na stosowaniu postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone zawiera w sobie zarówno „godzenie” jak i „bezprawność” działania przedsiębiorcy. W takim kierunku szło dotychczasowe orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przyjmujące, że o bezprawności takiego działania przesądził sam ustawodawca. Dla wykazania naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 uokik konieczne było dowiedzenie, w przypadku stosowania postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, tożsamości kwestionowanych klauzul z klauzulami wpisanymi do Rejestru w zakresie dwóch elementów: tożsamości stosunków prawnych oraz treści klauzuli kwestionowanej z treścią klauzuli uznanej za abuzywną.

Zakaz stosowania postanowień wzorców umów dotyczył „przedsiębiorcy”. Ustawa nie konkretyzowała, czy jest to „przedsiębiorca będący stroną” postępowania o uznanie postanowień wzorców umowy za niedozwolone, czy „inny przedsiębiorca” wobec którego nie toczyło się tego typu postępowanie. O tym, że postawienie zarzutu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów było możliwe przedsiębiorcy nie będącemu stroną postępowania, wynikało z art. 479⁴³ k.p.c., zgodnie z którym w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone prawomocny wyrok ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Wyrok uwzględniający powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone mimo, że wydany w określonym układzie procesowym stron oddziałuje na sferę osób trzecich nie biorących udziału w postępowaniu. Jednym ze skutków wyroków prawomocnych uznających za niedozwolone postanowienia wzorca umowy wpisane do rejestru Prezesa UOKiK jest właśnie postępowanie oparte na art. 24 uokik.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 czerwca 2006 r. (sygn. akt III SK 7/06) opowiedział się za poglądem, że „zakazane jest posługiwanie się w obrocie prawnym postanowieniami wzorców umów wpisanych do rejestru jako niedozwolone przez wszystkich i przeciwko wszystkim kontrahentom występującym w stosunkach prawnych określonego rodzaju”. W uzasadnieniu tego orzeczenia podkreślono, iż uznanie określonej klauzuli za niedozwoloną i wpisanie jej do rejestru działa erga omnes, a dalsze posługiwanie się nią jest zakazane w obrocie prawnym nie tylko względem podmiotu, wobec którego to orzeczono, ale również w identycznych lub podobnego rodzaju stosunkach prawnych nawiązanych przez osoby trzecie, bez ograniczenia w jakikolwiek sposób kategorii tych podmiotów. Stanowisko to poparł również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) oraz Sąd Apelacyjny w

Warszawie w m. in. wyrokach z dnia 2 grudnia 2005r. (sygn. akt VI ACa 760/05), z dnia 16 listopada 2005r. (sygn. akt VI ACa 473/05), czy z dnia 3 grudnia 2012r. (sygn. akt VI ACa 934/12).

Odmienny pogląd, co do rozumienia skutków rozszerzonej prawomocności materialnej przewidzianej w art. 479⁴³ k.p.c., wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2008 r. (sygn. akt III CZP 80/08). Mianowicie Sąd Najwyższy przyjął, że prawomocność ta nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru klauzul uznanych za niedozwolone. Tym samym, Sąd Najwyższy opowiedział się za przyjęciem na gruncie art. 479⁴³ k.p.c., jednostronnie rozszerzonej prawomocności materialnej orzeczenia, tj. tylko „na rzecz” wszelkich osób, a nie „przeciw” wszelkim osobom.

Taka interpretacja rozszerzonej prawomocności była również zaprezentowana przez Sąd Najwyższy w uchwale z 13 grudnia 2013 r., III CZP 73/13, Biul. SN 2013/12/15. W tym kierunku poszło kolejne orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia z dnia 30 maja 2014 r. III CSK 204/13 (LEX 1466608), gdzie Sąd wskazał „skutek związania wynikający z art. 479⁴³ k.p.c. dotyczy spraw odnoszących się do postanowienia wzorca umowy, co do którego uprzednio prawomocnym wyrokiem sądu został on uznany za niedozwolony i nie obejmuje postanowienia umowy o zbliżonym brzmieniu, którym posłużył się w relacjach z konsumentami inny przedsiębiorca”.

Przełożenie tych zasad na postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uwypuklił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 lutego 2014 r. (III SK 18/13, Lex nr 1448753), odwołującego się do wyroku TSUE z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság przeciwko Invitel Távközlési Zrt.

TSUE dokonał wykładni przepisów art. 6 ust. 1 związku z art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29) uznając, że powołane przepisy nie stoją na przeszkodzie, aby stwierdzenie nieważności nieuczciwego postanowienia umownego zawartego we wzorcu umowy konsumenckiej, wywierało, zgodnie z tymi przepisami, skutki wobec ogółu konsumentów, którzy zawarli z zainteresowanym przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy, w tym wobec konsumentów, którzy nie byli stroną postępowania o zaniechanie naruszeń. W wypadku stwierdzenia nieuczciwego charakteru postanowienia wzorca umowy w ramach takiego postępowania sądy krajowe są zobowiązane, także na przyszłość, wyciągać z urzędu wszelkie konsekwencje wynikające z prawa krajowego, tak aby wspomniane postanowienie nie wiązało konsumentów, którzy zawarli z zainteresowanym przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy (www.curia.europa.eu).

Wydany wyrok potwierdza trafność powołanej drugiej uchwały Sądu Najwyższego i przekreśla możliwość uznania za bezprawne działanie przedsiębiorcy, który nie był stroną postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone a stosującego postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Wprost wynika to z opinii Rzecznika Generalnego Vericy Trstenjak przedstawionej w dniu 6 grudnia 2011 r. w sprawie C#472/10 pkt 60 „trudno byłoby pogodzić skutek erga omnes na niekorzyść niebiorących udziału w postępowaniu przedsiębiorców z zasadą uczciwego postępowania sądowego, tym bardziej że zostałyby im odebrana możliwość zajęcia stanowiska przed wydaniem odnoszącego się do nich wyroku dotyczącego zarzutu stosowania nieuczciwych postanowień umownych w obrocie. Prawo do bycia wysłuchanym, będące emanacją zasady państwa prawnego i należące do uznanych w orzecznictwie ogólnych zasad prawa Unii, nie byłoby zapewnione w wystarczający sposób w przypadku skutku erga omnes odnoszącego się bez wyjątku do osób niebiorących udziału w postępowaniu, a środek ten nie byłby adekwatny w rozumieniu art. 7 dyrektywy. Należy w związku z tym podkreślić, że kwestia zgodności z zawartymi w prawie Unii prawami podstawowymi powstaje jedynie o tyle, o ile skutek erga omnes wyroków krajowych zostaje wprowadzony w przepisach objętych zakresem zastosowania dyrektywy 93/13. Przeciwno skutkowi erga omnes na korzyść osób niebiorących udziału w postępowaniu nie przemawiają natomiast żadne względy. Ponieważ nie zachodzi naruszenie praw podstawowych odnoszących się do postępowania, w każdym

razie nie można tego stwierdzić na podstawie akt sprawy przekazanych Trybunałowi, należy w konsekwencji uznać, że kryterium adekwatności jest również spełnione”.

Stanowisko to zostało również potwierdzone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., (sygn. akt III CZP 17/15) oraz w praktyce orzeczniczej Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (por. np. wyrok z dnia 22 sierpnia 2005 r., sygn. akt XVII AmA 21/05; z dnia 7 marca 2005 r., sygn. akt XVII AmA 6/04).

Z uwagi na zasady ustalania niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy nie jest możliwe traktowanie jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik zachowania innego przedsiębiorcy, polegającego na stosowaniu postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i nakładanie kar pieniężnych z tego tytułu.

Bezprawność oznacza sprzeczność z porządkiem prawnym jako całość. Przez „porządek prawny” rozumie się nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, ale również nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, czyli zasad współżycia społecznego (dobrych obyczajów). Z kolei przepisy prawa obejmują konstytucyjnie rozumiane źródła prawa: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Bezprawnym zachowaniem się będzie więc takie, które stanowi obiektywne złamanie określonych reguł postępowania. Prezes Urzędu odwoływał się do definicji bezprawności i uznał, że jest bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorca umowy wpisanego do rejestru niedozwolonych postanowień umownych ze względu na takie zdefiniowanie w art. 24 uokik i rozszerzoną skuteczność wyroku w sprawie o uznanie postanowień umownych co wynika z art. 479⁴³ k.p.c. (strona 29 i 30 decyzji). Samo odwołanie się do bezprawności jako jednego z przypadków wymienionych w art. 24 ust. 2 uokik – gdy ten przypadek nie polega na sprzeczności z ogólnie przyjętym porządkiem prawnym (jak pkt 2 i 3) tylko na sprzeczności z postanowieniami uznanymi za niedozwolone w konkretnym układzie procesowym stron i w konkretnym wzorcu – nie stanowi wykazania przesłanki bezprawności. W związku z tym, że nie zostały wskazane normy, czy to prawne czy moralne, którym działanie przedsiębiorcy uchybiło, Sąd rozpoznający sprawę uznał, że nie może oprzeć się na ustaleniach w zakresie bezprawności działania przedsiębiorcy. Skoro jako bezprawne nie może być uznane działanie przedsiębiorcy stosującego postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, ale nie będącego stroną postępowania, w wyniku którego te postanowienia zostały wpisane do rejestru, to nie zachodzi bezprawność działania.

Odnośnie kwestii zasadności zastosowania w niniejszej sprawie kary pieniężnej i jej wysokości należy podkreślić, że kara nałożona na odwołującego uwzględnia w należyty sposób okoliczności stwierdzonego naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumenta. Faktem jest, że ma ona charakter fakultatywny, o czym przesądza treść art. 106 ust. 1 uokik. Jednakże nakładanie kar pieniężnych (względnie samo zagrożenie nimi) stanowi istotny instrument, który przyczynić się ma do przestrzegania przepisów ustawy antymonopolowej przez przedsiębiorców, a także stosowania się przezeń do treści orzeczeń organów antymonopolowych. Kara pieniężna za stosowanie praktyk antykonkurencyjnych ma charakter represyjno-wychowawczy i jest ona nakładana i wykonywana w celu zachowania i przestrzegania obowiązującego porządku prawnego (por. wyrok SN z dnia 27 czerwca 2000 r. I CKN 793/98). Tak więc ma ona na celu prewencję, tj. zapobieganie w przyszłości tego rodzaju naruszeniom przepisów ustawy, a także represję, czyli stanowić ma odczuwalną dolegliwość za jej naruszenie. W doktrynie przyjmuje się, iż przewidziane w komentowanej ustawie kary mają charakter penalny (M. Król-Bogomilska, Kary pieniężne w prawie antymonopolowym, Warszawa 2001, s. 37-40).

Jednocześnie wymiar kary ustalony w zaskarżonej decyzji uwzględnia dyrektywy określone w art. 111 uokik w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego z dnia 10 czerwca 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 945), tj. okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także przychody osiągnięte przez odwołującego.

Odwołujący stosował praktykę ujawniającą się przez okres ponad dwóch lat (od 25 września 2012 r.). Przedmiotem działalności spółki było udzielanie krótkoterminowych pożyczek i działalność ta nie podlegała nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego i nie była obwarowana w istocie żadnymi ograniczeniami prawnymi. Umowy zawierane były

poza lokalem przedsiębiorstwa i wymagały podjęcia szybkiej decyzji. Formularz informacyjny i umowa pożyczki opatrzone są tą samą datą (przykładowa k. 820, 824, 850, 854 akt admin.). Naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów było co najmniej nieumyślne. Ustalona kwota bazowa:

a) (...) za praktykę pkt I.2, I.4, I.8

b) (...) za praktykę pkt I.1

odnosiła się do przychodu ((...) zł) i uwzględniała okoliczność, iż praktyka przejawiała się na etapie zawierania umowy ze skutkami (ewentualnymi) w trakcie jej wykonywania i jej szkodliwość była umiarkowana,

c) (...) za praktykę pkt I.3, I.7,

odnosiła się do przychodu ((...) zł) i uwzględniała okoliczność iż praktyka przejawiała się w momencie zawierania kontraktu bądź na etapie przedkontraktowym i zawierania umowy i jej szkodliwość jest umiarkowanie wysoka,

d) (...) za praktykę pkt I.5, I.6,

odnosiła się do przychodu ((...) zł) i uwzględniała okoliczność iż praktyka przejawiała się na etapie wykonywania umowy i jej szkodliwość jest wysoka.

Jak już wskazywano, kara pieniężna, o której mowa, ma pełnić funkcję prewencji szczególnej i ogólnej, a więc być zarówno realną, odczuwalną dolegliwością dla ukaranego podmiotu, będącą reakcją na naruszenie przepisów, ale także wyraźnym ostrzeżeniem na przyszłość, zapobiegającym powtarzaniu nagannych zachowań. Zmniejszenie jej wysokości (całość kary 16 614,00 zł), stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi sankcji za niezastosowanie się przez odwołującego do bezwzględnie obowiązujących wymagań prawa, jak również powodowałoby niemożność realizacji celów represyjno-wychowawczych mających za zadanie wymuszenie na ukaranym przedsiębiorstwie przestrzegania reguł prawnych w przyszłości. Karę należy uznać za adekwatną i w żadnym razie nieprzekraczającą stopnia zawinięcia podmiotu ukaranego. Odwołujący nie powoływał się na trudną sytuację materialną uniemożliwiającą uregulowanie kary. Żeby uznać karę za rażąco wygórowaną musiałby wystąpić drastyczna dysproporcja pomiędzy czynem i karą oraz możliwościami finansowymi podmiotu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 479^{31a} k.p.c., Sąd częściowo uchylił decyzję i oddalił odwołanie w pozostałej części.

Prezes UOKiK uległ tylko co do nieznaczej części, co uzasadnia włożenie na odwołującego obowiązku zwrotu wszystkich kosztów stosownie do przepisu art. 100 k.p.c. Do niezbędnych kosztów procesu poniesionych przez Prezesa UOKiK zaliczono w związku z art. 98 § 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. wynagrodzenie radcy prawnego należne stosownie do § 14 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 490) w wysokości 360 zł.

SSO Jolanta de Heij - Kaplińska